

התפתחות הכוחות המיוחדים במלחמת העולם השנייה

הממסדים הצבאיים התייחסו במהלך מלחמת העולם השנייה בחשדנות רבה לכוחות המיוחדים ולכן נטו להפעיל אותם בצורה לא נכונה: בחזית לצד כוחות קונוונציונליים. אולם במקרים שבהם הופעלו הכוחות המיוחדים כראוי - נגד מטרות איכות בעומק שטחו של האויב - היו להם הישגים גדולים

ירון פלינט

שהכוחות הקונוונציונליים הסדירים לא יכלו לפתור, ותפקידן היה להקנות יכולות שאינן קיימות בכוחות הקונוונציונליים.

הכוחות המיוחדים בבריטניה הקומנדו הבריטי

לאחר דנקירק נראה היה שצבא גרמניה הוא בלתי מנוצח. בריטניה איבדה את אחיזתה ביבשת אירופה וירדה לשפל המדרגה בכוחה הצבאי, בעוד שצבא גרמניה כבש את צרפת. בריטניה מצאה את עצמה עומדת לבדה מול צבא גרמניה, והעתידי מעולם לא נראה עגום יותר. על רקע המצב הזה הציע קולונל הדלי קלארק, מעוזרי הרמטכ"ל הבריטי, להקים מתוך הגייסות באנגליה כוח עצמאי שיפתח מחדש את כושר הלחימה ההתקפית בצבא בריטניה, ישמש מודל לחיקוי לשאר הצבא וייצור תשתית לתורת לחימה המבוססת על שיתוף פעולה בין

השפעת הכוחות המיוחדים על האויב אינה עומדת בשום יחס לכמותם

צבא היבשה לצי.³ צ'רצ'יל האמין כי יחידות כאלה יוכלו להרים את מורל לוחמיו וליצור חזית התקפית בזמן שהכוח הבריטי מלקק את פצעיו, ולכן הסכים בחפץ לב והורה לקלארק להתחיל מיד בהקמתן של יחידות כאלה.⁴ קלארק לקח על עצמו את התפקיד והחליט לקרוא ליחידות החדשות "קומנדו" - שם שהלוחמים הבורים הקנו לו תהילה.⁵

עד אמצע 1940 הוקמו שלוש יחידות קומנדו תחת פיקודו של קלארק, ועד מארס 1941 כבר היו 11 יחידות קומנדו כאלה. לאחר ההצלחה בפשיטה על איי לופטון בצפון נורווגיה הוחלט להקים יחידות דומות תחת פיקודה של מפקדת המזרח התיכון. התפקיד נפל על שכמם של מייג'ור ג'ורג' יונג וקפטן הארי פוקס-דיוויס. תחת פיקודם של השניים הוקמו שלוש יחידות שנקראו: ה-50, ה-51 וה-52. יחידת הקומנדו מספר 51

פרידריך הגדול טען כי שלושה אנשים מאחורי האויב שווים יותר מ-50 לפניו בגלל השפעתם המורלית.¹ המשפט הזה טומן בחובו את מהות הכוחות המיוחדים: השפעתם על האויב אינה עומדת בשום יחס לכמותם. הכוחות המיוחדים פועלים בעומק שטחי האויב, במקומות שאליהם הכוחות הרגילים אינם מסוגלים להגיע, וניצבים מול כוחות אויב גדולים מהם בהרבה. את זאת הם עושים באמצעות שימוש בגורם ההפתעה ובאנשים מאומנים היטב הנהנים מיכולת נידודת מרשימה. הנזק שהם גורמים לכוחות האויב אינו רק פיזי אלא גם פסיכולוגי במהותו, שכן האויב מרגיש שאין הוא בטוח גם כשהוא מרוחק מהחזית. כוחות מיוחדים הם פן חדש יחסית בלחימה המודרנית של הצבאות הקונוונציונליים, אולם הלחימה הלא קונוונציונלית היא מצורות הלחימה העתיקות ביותר. היא הפכה לשיטה כאשר עמים נחותים מספרית ניסו ללחום בשליטיהם או בפולשים זרים. פעולות גרילה מאורגנות ננקטו בעבר הרחוק נגד מצביאים כמו דריווש, אלכסנדר הגדול וחניבעל.² במשך הזמן זכה סוג הלוחמה הזה להכרת הממסדים הצבאיים והם החלו לראות בו אמצעי לחיזוק האסטרטגיה הקונוונציונלית. במלחמת העצמאות האמריקנית נקטו את השיטה הזאת בני המושבות. הרוסים השתמשו בה נגד נפוליאון ומאוחר יותר במלחמת העולם השנייה נגד היטלר. בכמה מלחמות שניטשו במאה ה-19 נוהלה לוחמת גרילה במידה זו או אחרת: במלחמת האזרחים האמריקנית, במלחמת צרפת-פרוסיה ובמלחמת הבורים. לאחר מכן השתמשו בה צבאות בריטניה וארה"ב בהזדמנויות שונות במלחמת העולם השנייה. יחידות מיוחדות הוקמו לראשונה במסגרת הצבא במהלך מלחמת העולם השנייה עקב צרכים מיוחדים

יועץ כלכלי

שני ג'יפים של ה־SAS מפטרלים בגרמניה (1945)

בצרפת היה על ה־SAS לנסות ליצור קשר עם המחתרת הצרפתית, ה"מאקי", ולהיעזר בה לפעולות נגד הגרמנים

לאותה העת היה מספר גדול מדי של לוחמים שפעלו יחד. צורת ההפעלה הזאת, לטעמו, הייתה מאוד לא אפקטיבית. מסקנתו הייתה שצריך להקים צוותים קטנים של ארבעה אנשים שיהיו מאומנים ברמה הגבוהה ביותר. כל חבר צוות – אמר סטרלינג – צריך להיות לא רק לוחם מעולה אלא גם מומחה בתחום ספציפי. לפי תוכניתו של סטרלינג צריך היה להטיל על הצוותים האלה להסתגל מעבר לקווי האויב ולתקוף את הבטן הרכה שלו: שדות תעופה, קווי אספקה ומפקדות.

סטרלינג הצליח להגיע לגנרל אוקינלך לאחר שהתפרץ למשרדים של מפקדת המזרח התיכון ושטח בפניו את תוכניתו. גנרל אוקינלך הביע את הסכמתו ואישר לסטרלינג להתחיל בהקמת יחידתו שניתן לה השם SAS (Special Air Service). בתחילה נחלה היחידה כמה כישלונות, אך לאחר שסטרלינג החליט להפסיק את הניסיונות לצנוח אל היעדים אלא להגיע אליהם בכלי רכב, החלה היחידה לנחול הצלחות. בתחילה לא היו ליחידה כלי רכב משלה, והיא הייתה תלויה בהקצאה של כלי רכב ממקורות אחרים לשם ביצוע משימותיה. רק לאחר שהיא קיבלה ג'יפים במסגרת הסיוע מארצות הברית יכולה הייתה היחידה להסיע כוחות לעבר היעדים בכוחות עצמה, מה ששיפר את ניידותה ואיפשר לה לצאת לפעילות לפי לוח הזמנים שלה. במהלך פעילותם במדבר השמידו חייליו של סטרלינג יותר מ-250 מטוסים, פוצצו חניוני רכב ומצבורי תחמושת, מיקשו דרכים והציתו אש במצבורי דלק. בהיתקלויותיהם המעטות עם כוחות אויב הם הצליחו להרוג גרמנים ואיטלקים במספר העולה בהרבה על כוחם שלהם.

הוצבה בארץ־ישראל והייתה מורכבת בעיקר מיהודים ומערבים. היחידה הזאת ניהלה, בין היתר, פשיטות נגד האיטלקים באתיופיה ובאריתריאה. היחידות 50 ו־52 כללו מתנדבים מהצבא הסדיר ילידי דרום־אפריקה ורודזיה וכן קבוצה קטנה של ספרדים שלחמו נגד פרנקו. לאחר כמה פשיטות ועם הגיען של תגבורות מבריטניה אוחדו ה־50 וה־52 לכוח שמנה כ־2,000 איש. הכוח זה חולק לארבעה בטליונים (גדודים) והפך ל"כוח לאי" – על שם מפקדו, קולונל דיוויד לאיקוק. בטליון C של כוח לאי הועבר לכרתים ונשאר שם לתגבור המקום. בטליונים A ו־D נשארו באלכסנדריה בלא תעסוקה, ובטליון B, שבסיסו היה במרסה מטרורח, שלח תגבורות לטוברוק שהייתה תחת המצור של רומל.

שבועות ספורים לפני כיבוש כרתים נשלחו בטליונים A ו־D לסייע בהגנת האי, ואילו בטליון C חזר לארץ־ישראל כדי לסייע בפלישה לסוריה שנשלטה באותה עת על־ידי צרפת של וישי.

באמצע יוני 1941 הורה גנרל ויוול, מפקד כוחות המדבר במערב (שנקראו לאחר מכן הארמייה ה־8), לפרק את כוח לאי בגלל המחסור החמור בכוח אדם.⁶ לאחר הדחתו של גנרל ויוול על־ידי צ'רצ'יל הורה מחליפו, גנרל אוקינלך, להקים מחדש את הקומנדו שפורק.

הקמא"ט – קבוצת המדבר ארוכת הטווח (LRDG)

הקמא"ט (LRDG – Long Range Desert Group) הוקם על־פי רעיון של ר"א בגנולד. הרעיון של בגנולד היה להקים יחידה שתנצל את המדבר רחב הידיים ותפטרל עמוק בעורף האויב, תקיים תצפיות על כוחותיו ותאסוף מידע על תנועת כוחות ועל הרכבם. גנרל ויוול קיבל את הרעיון והורה להקים יחידה כזאת. היא החלה את פעילותה בקיץ 1940. ליחידה הזאת היו הישגים רבים, והיא נחשבה להצלחה. אנשיה חדרו דרך קווי הגרמנים באיגופים עמוקים, ערכו תצפיות והשיגו מודיעין רב ערך. צבא בריטניה השתמש במידע הזה בין היתר כדי לבצע איגוף עמוק ולחסום את צבא איטליה באזור בדה־פום שמדרום לבנגזי. היה זה מהלך שהביא לאחד הניצחונות הבריטיים הגדולים בראשית המלחמה.⁷

ה־SAS

זמן קצר לאחר פירוקו של כוח לאי שכב בבית החולים קצין ששירת בכוח הזה ושמו דיוויד סטרלינג. סטרלינג האמין כי הסיבה לכישלונות של כוח לאי לא הייתה מספרם המועט של הלוחמים שיצאו לפעולות – כפי שגרסו רבים בצבא – כי אם ההפך הגמור. לדבריו, החיסרון הגדול בפעולות הקומנדו עד

וינגייט (מימין) במהלך מבצע צינציל הראשון (1943)

מבצע צינציל הראשון זכה לתהודה רבה ברחבי העולם, ולכוח של וינגייט הוענק הכינוי "צינדיטים" על שם החיה המיתולוגית שחציה נשר וחציה אריה, שעל-פי המסורת הבורמזית שומרת על הפגודות

הבריטים שהיו מוכנים לאמץ כל שיטה – מטורפת ככל שתהיה – כדי להרחיק את הצבא היפני, אימצו את הרעיון שהעלה וינגייט. ביוני 1942 הועלה וינגייט לדרגת בריגדיר-גנרל ומונה לפקד על חטיבת הרגלים ההודית מס' 77 שנועדה לבצע את הפשיטות בבורמה.

הפשיטה הראשונה של כוחות וינגייט החלה ב-8 בפברואר 1943, כאשר 3,000 חיילים בריטים חצו את נהר צ'ינדווין ונכנסו לבורמה. מטרת המבצע הייתה לנתק מסילת ברזל באזור. המבצע השיג את מטרתו: מסילת הברזל אכן נותקה, אך הכוח נתקל בהתנגדות עזה של היפנים. לאחר קרבות קשים הצליחו לשוב להודו פחות מ-2,200 חיילים מהכוח, לאחר שנאלצו להשאיר מאחור את מרבית הפצועים. המבצע זכה לתהודה רבה ברחבי העולם, ולכוח של וינגייט הוענק הכינוי "צינדיטים" על שם החיה המיתולוגית שחציה נשר וחציה אריה, שעל-פי המסורת הבורמזית שומרת על הפגודות.

בעקבות הפרסום של זכתה היחידה לאחר הצלחותיה נפגש צ'רצ'יל עם סטרלינג בקהיר. לאחר הפגישה הזאת המליץ צ'רצ'יל לגנרל אלכסנדר, המפקד החדש של הכוחות במזרח התיכון, להגדיל את היקף היחידה. גנרל אלכסנדר נתן את הסכמתו והפך את היחידה לרג'ימנט (חטיבה).⁸ היה זה הרג'ימנט היחיד שנוצר בהשראתו של אדם יחיד מאז הוקם רג'ימנט הפרשים במלחמה הבורית.⁹

לקראת הנחיתות בסיציליה ובנורמנדיה פעלו כוחות של SAS גם במקומות האלה. תפקידם היה לסמן את נקודות הנחיתה, לסייר ולמצוא נקודות התכנסות טובות לכוחות שיבואו ולאסוף מידע על תנועות הגרמנים שבסיבה.¹⁰ בצרפת היה עליהם גם לנסות ליצור קשר עם המחתרת הצרפתית, ה"מאקי", ולהיעזר בה לפעולות נגד הגרמנים.

בצרפת פעלו אנשי SAS בעיקר באזור לה-מאן – צומת דרכים חשוב. לאחר שנפלה שרבורג, נעו אנשי SAS צפונה ומזרחה וסייעו לפלס דרך לכוחותיהם של מונטגומרי ושל פטון. עיקר המאמץ של אנשי SAS היה לחבל במסילות ברזל ולזרוע מבוכה רבה ככל האפשר בקרב כוחות האויב. את זה הם עשו בהצלחה לא מבוטלת. בקו המסילה פריז-אמיאן בלבד (הקו החיוני בין פריז לחוף) הם הרסו כ-50 רכבות, חיבלו בתריסר גשרים ושיבשו את עורקי התחבורה. הם הרגו יותר מ-1,000 גרמנים וגרמו נזק ניכר לציוד ולתשתיות. אף שלפעולותיהם לא היה בסופו של דבר ערך צבאי רב, הרי הם היו מטרד רציני לכוחות הגרמניים באזור.¹¹

ב-1945 פורקה SAS, אך הוקמה מחדש כאשר חזר צ'רצ'יל לראשות הממשלה.

הצינדיטים של וינגייט

בעוד הכוחות הגרמניים שועטים ברחבי אירופה, ניהלה בעלת בריתה, יפן, מערכת כיבוש דומה בדרום-מזרח אסיה. עד 1941 הצליחו היפנים לנתק את סין משאר העולם. הדרך היחידה להעביר לסין אספקה הייתה דרך בורמה, ולכן ראו היפנים בבורמה נקודת מפתח, ששליטה עליה תאפשר להם לחנוק את סין ולהמשיך לשעוט לעבר הודו. הבריטים העריכו כי יצליחו לבלום את היפנים ללא קושי רב בגלל המבנה הטופוגרפי של בורמה שהקשה מאוד על תנועה ממזרח המדינה למערבה. בהפתעה גמורה התגבר צבא יפן על כל המכשולים שניצבו בדרכו ולתדהמת הבריטים כבש את בורמה עד ל-16 במאי.

הבריטים ההמומים ליקקו את פצעייהם בהודו וחשבו איך לבלום את התקדמות הכוחות היפניים. על הרקע הזה הופיע קולונל בריטי שהעלה רעיון נועז למלחמה ביפנים בבורמה. לקצין קראו אורד וינגייט, שהתפרסם עוד קודם לכן במלחמתו נגד הכנופיות הערביות בארץ-ישראל.

בעקבות הניסיון שצבר בארץ-ישראל ובאתיופיה הציע וינגייט להחדיר לבורמה צוותים מיוחדים שיבצעו פעולות גרילה בשיטת "פגע וברח" נגד הכוחות היפניים. טענתו הייתה כי העמדות היפניות אומנם היו חזקות מכדי שניתן יהיה להסתער עליהן, אולם התקפות חוזרות ונשנות על דרכי האספקה של היפנים ימרוו את חייהם. וינגייט העריך כי די בכוח קטן יחסית שיפעל מתוך בורמה כדי ליצור אי-סדר בקרב הכוחות היפניים.

בבריטניה התרשם מאוד ראש המטות המשולבים של ארה"ב, גנרל ג'ורג' מרשל, מהביצועים של הקומנדו הבריטי שבהם צפה והחליט להקים יחידה כזאת שתדמה במתכונתה לקומנדו הבריטי. בתחילה הוחלט להקים גדוד קומנדו אחד, והפיקוד עליו ניתן לקפטן (סרן) ויליאם דרבי. זה האחרון האמין כי על כוחותיו להיות ניידיים מאוד ולהתמקד פחות בכוח אש מסיבי. הגדוד הראשון של הריינג'רים הוקם ב-19 ביוני 1942, עבר הכשרה עם כוחות קומנדו בריטיים ובאוגוסט 1942 כבר השתתף בפשיטה על דיאפ. לאחר מכן סופחו הריינג'רים לדיוויזיה ה-1 שנחתה בנובמבר 1942 באפריקה, שם הופעלה ככוח רגיל.

עם תכנון הפלישה לסיציליה בקיץ 1943 נוספו עוד שני גדודי ריינג'רים – גדוד 3 וגדוד 4 – והועמדו תחת פיקודו של קולונל דרבי, מפקד הריינג'רים עד אז. דרבי דרש פיקוד נפרד לריינג'רים והגדרה של הסטטוס שלהם, אך איזנהאואר התנגד לכך. בינואר 1944 סופחו הגדודים 3 ו-1 של הריינג'רים לדיוויזיית הח"ר 3 באיטליה. הוטל עליהם להסתגל מעבר לקווי האויב ולתפוס עיר בחזית מונטה קסינו, אך נאסר עליהם לבצע סיור מקדים מחשש שהתוכנית תיחשף. הריינג'רים נתקלו בדיוויזיית פנצר וסבלו אבדות כבדות. אנשי גדוד 4 שניסו להיכנס בעקבות חבריהם ולחלץ אותם נתקלו בהתנגדות קשה וספגו אבדות כבדות אף הם.

הגדודים 2 ו-5 השתתפו עם הכוחות הלוחמים בנחיתה בנורמנדיה. גדוד 5 בפיקודו של לוטננט-קולונל מקס שניידר נחת בחוף אומהה עם הדיוויזיה ה-1, ועל גדוד 2 בפיקודו של לוטננט-קולונל ג'יימס רדר הוטל לשתק את הארטילריה הגרמנית שהייתה ערוכה על הצוקים בפון דיי-הוק (Pointe du Hoc).

לעומת המפקדים בגזרה האירופית, גנרל דאגלס מקארטור, המפקד האמריקני בגזרת האוקיינוס השקט, הבחין מיד בצורך ביחידות מובחרות ולחץ להקמת גדוד נוסף של הריינג'רים בגזרתו. כך הוקם הגדוד ה-6 של הריינג'רים בספטמבר 1944 תחת פיקודו של לוטננט-קולונל הנרי מאס. בתחילה יועדו הריינג'רים בגזרת האוקיינוס השקט להיות כוח אמפיבי לביצוע נחיתות מוגבלות, אך עד מהרה הפכו לכוח מסייע לנחיתות גדולות בהרבה באמצעות התקפות על נקודות מפתח.

המשימה המפורסמת ביותר של גדוד 6 הייתה שחרור השבויים האמריקנים מבית הכלא בלוזון שבפיליפינים. לביצוע המשימה הזאת הם נעזרו ב"כוח אלמו" – כוח מיוחד שאומן לנהל מלחמת גרילה – ובלוחמי גרילה פיליפינים. הפעולה לחילוץ השבויים הייתה הצלחה מוחצת: 500 שבויים שוחררו מתוך שטח שהיה תחת שליטתו של צבא יפן, 200 יפנים נהרגו, ורק שניים מאנשי כוח ההצלה נהרגו ושבעה נפצעו. כשהסתיימה מלחמת העולם השנייה פורקה יחידת הריינג'רים, אך הוקמה מחדש במלחמת קוריאה.

יחידת חבלה תת-מימית

(UDT – Underwater Demolition Team)

היחידה הזאת הוקמה בלית ברירה בעקבות האבדות הגדולות שספגו האמריקנים בקרב לכיבוש האי טאראווה (Tarawa) בנובמבר 1943. היחידה שהוקמה בנובמבר 1943 נועדה להכשיר

בעקבות פגישה בין הנשיא רוזוולט לווינגייט בקוויבק החליטו האמריקנים להקצות לצ'ינדיטים מטוסי תובלה, כמה טייסות של מטוסי תקיפה לסיוע קרוב וטייסת של מטוסים קלים לפינוי פצועים.

בתיאום עם הבריטים הקימו האמריקנים את קבוצת הקומנדו הראשונה. ייעודו של הכוח היה להיות הזרוע האווירית של הצ'ינדיטים, ולמפקדה הראשון מונה לוטננט-קולונל פיליפ קוקרן.

בראשית 1944 הוגדר הכוח המשולב "כשיר מבצעית", ווינגייט החל לאמן את כוחותיו לקראת הפעילות המבצעית החדשה במבנה המשולב. על-פי התכנון אמור היה כוח מיוחד של הצ'ינדיטים לטוס לתוך בורמה בדאונים. עם הנחיתה היה על הכוחות להכשיר מסלולי נחיתה מאולתרים שישמשו את המטוסים להנחתת שאר הכוחות הלוחמים. מתוך 54 הדאונים שהיו אמורים לנחות הצליחו להגיע 37 בלבד. 30 איש נהרגו ו-33 נפצעו בהתרסקויות. אולם 539 אנשים הונחתו בשלום בלב שטח האויב כשעימם 15 טונות ציוד ותחמושת. עד 11 במרס נחתו יותר מ-9,000 לוחמים בעומק של מאות קילומטרים בתוך השטח שהיה כבוש על-ידי היפנים. כוחות הצ'ינדיטים התקדמו בתוך השטח היפני והקימו מנחתים נוספים ששימשו להנחתת תגבורות וציוד. המנחתים האלה הפכו למעוזים מוגנים היטב. מצד אחד הם היו רחוקים דיים מבסיסי היפנים כדי למנוע התקפות אויב, אך מצד אחר הם היו קרובים מספיק כדי לפגוע בקווי האספקה שלהם. הצ'ינדיטים ביצעו פעולות רבות נגד היפנים: הציבו מחסומים ומארבים ופוצצו מתקנים וציוד. במקביל לפעולות האלה הפציצו מטוסי הקרב והמפציצים של קבוצת הקומנדו הראשונה את היפנים וסייעו לצ'ינדיטים כל אימת שנקלעו למארבים של האויב.

לאחר מותו של וינגייט בהתרסקות מטוס ב-24 במרס 1944 החליט מחליפו, מייג'ר-ג'נרל ג'ו לנגטיין להפסיק את פעילותן של הקבוצות הקטנות במבצעי "פגע וברח" ולארגן את הצ'ינדיטים מחדש בקבוצות גדולות בדומה לכוחות רגילים. כתוצאה מכך ספגו הצ'ינדיטים אבדות כבדות שנוספו לנפגעייהם הרבים ממלריה ומטיפוס בעקבות שהייה הממושכת בג'ונגלים. כאשר החלו היפנים לבצע את תוכניות הפלישה שלהם להודו, הופסקו מרבית משימות הסיוע לצ'ינדיטים, אך הם לא הורשו לסגת ואולצו להישאר בבורמה עד סוף יוני. בראשית יולי נסוגו שארית הצ'ינדיטים להודו, ופעילותם בבורמה הגיעה לסיומה. היחידה פורקה, ואנשיה פוזרו ביחידות אחרות.

על אף הסיום הצורם נחשבת הפעולה של הצ'ינדיטים למוצלחת מאוד. למרות נחיתותם המספרית הצליחו הצ'ינדיטים לפגוע שוב ושוב ביפנים ולשבש את תוכנית הפלישה שלהם להודו ובכך תרמו לכישלונה. הם גם הוכיחו כי היפנים אינם האדונים הבלעדיים של הג'ונגל, וכי הלוחמים הבריטים מסוגלים להתמודד עימם בהצלחה גם בשטח הזה.

הכוחות המיוחדים של ארה"ב

הריינג'רים

יחידת הריינג'רים הוקמה כדי שתשמש כוח פשיטה מובחר בדומה למתכונת של הקומנדו הבריטי.¹² במהלך ביקורו

שטחי נחיתה באיים השונים בגזרת האוקיינוס השקט שבהם קשה היה לנחות. בפלישה לטאראוהו נתקלו הכוחות הנוחתים בשוניות אלמוגים שמנעו מהם לנחות במהירות ובצורה מסודרת. עקב כך נהרגו כ-1,000 לוחמים ונפצעו יותר מ-2,300. המחיר הכבד שגבה כיבוש האי גרם למפקד הצי האמפיבי, אדמירל ריצ'רד קלי טרנר, להגיע למסקנה שדרוש כוח ימי שיכשיר את אזורי הנחיתות בחופים הבעיתיים, שבהם אין לכוחות הפולשים גישה נוחה, והוא החל לחוץ על הקמתה של יחידה כזאת.

היחידה פעלה עד תום המלחמה בהצלחה רבה ובלטה במיוחד בנחיתות באיווג'ימה ובאוקינאוהו, שבהן השתתפו כ-1,000 מלוחמי היחידה. ניסיונה של היחידה והצלחתה תרמו להקמת הקומנדו הימי של הצי האמריקני (SEAL) – אחת מיחידות הקומנדו המוצלחות והמוערכות כיום.

ה־SSF

במקביל להקמת הריינג'רים הוקם גם ה־SSF (Special Service Force) – הכוח לשירותים מיוחדים – וכלל חיילים אמריקנים וקנדים תחת פיקודו של קולונל רוברט פרדריק. היחידה הייתה מורכבת משלושה גדודים, ותפקידה היה לתקוף מטרות באזורים מושלגים והרריים – בעיקר ברומניה ובנורווגיה. היחידה אומנה לפעול בכל מזג אוויר ולתקוף גם במקומות שנחשבו בלתי נגישים. כדי שתוכל לפעול באזורים מושלגים, השתמשה היחידה הזאת ברכבי שלג מיוחדים שנקראו weasels. בשלהי 1943 החליפו אנשי ה־SSF את הריינג'רים בסיציליה. משימתם הראשונה הייתה לכבוש את מונטה לה דיפנסה (Monte La Difensa) – שטח שולט שהיה בידי הגרמנים – כדי לאפשר את התקדמותה של דיוויזיית הרגלים 36. המשימה הזאת בוצעה בהצלחה לאחר טיפוס על צוקים תלולים אך במחיר כבד של 500 הרוגים. אחרי הפעולה הזאת סופחו אנשי היחידה לדיוויזיית הרגלים משום שזו סבלה ממחסור בכוח אדם. כתוצאה מכך נשחק מאוד הכוח הזה בלי שהייתה אפשרות לשלוח לו תגבורות של ממש. בתוך מעט יותר מחודש איבד קולונל פרדריק 1,400 מתוך 1,800 אנשיו.¹³ בפברואר 1944, לאחר שקיבל תגבורות משלושה גדודי ריינג'רים שפורקו, הוטל על ה־SSF להגן על מתחם בראש החוף באנציו. הם מילאו את התפקיד הזה בהצלחה ושחררו לאחר כמה חודשים כדי להתכונן לקראת הפלישה לנורמנדיה. בעת הפלישה לנורמנדיה היה עליהם לכבוש שני איים בעלי צוקים תלולים באגף הימני של חופי הפלישה. הם מילאו את המשימה הזאת בהצלחה ונשארו במקום כמה חודשים. לאחר שממשלת קנדה הטילה מגבלות על הפעלת יחידות קנדיות במשימות לחימה, החליט משרד המלחמה לפרק את ה־SSF. היחידה פורקה בדצמבר 1944 אך הוקמה מחדש ב־1960 ושולבה עם יחידת הריינג'רים שהוקמה מחדש גם היא כמה שנים קודם לכן.

הכוחות המיוחדים בגרמניה היחידה של אוטו סקורצני

כמו צ'רצ'יל בראשית המלחמה מצא את עצמו היטלר בקיץ

1943 במצב שבו חיפש דרך להחזיר לעצמו את היוזמה כדי שיוכל להשיג את מטרותיו.¹⁴ לשם כך הוא פקד להקים יחידה דוגמת הקומנדו הבריטי שגרם לו צרות מרובות לאורך החומה האטלנטית. על אף התנגדותם של רבים מאנשי הפיקוד העליון הגרמני הוקמה לבסוף היחידה תחת פיקודו של האיש שעתידי היה לזכות מאוחר יותר לכינוי "האיש המסוכן ביותר באירופה" – אוטו סקורצני.

סקורצני אסף את כל המידע שיוכל היה על הקומנדו הבריטי ועל דרכי פעולותו. אחרי ניתוח הממצאים הוא גיבש תוכנית אימונים ליחידה החדשה שבפיקודו שקיבלה את השם "אורנייבורג" (על שם העיירה שלידה הוקם הבסיס שלה).

סקורצני, שהושפע מאוד ממה שקרא ושמע על הקומנדו הבריטי, הגיע למסקנה שגרמניה יכולה לחפות על נחיתותה במשאבים ובכוח אדם באמצעות יחידות מיוחדות.¹⁵

סקורצני בנה לאנשיו תוכנית אימונים ארוכה ומפרכת ולא קיצר אותה אף שמצבה של גרמניה במלחמה הלך והחמיר.¹⁶ חניכיו עברו, בין היתר, אימוני כושר מפרכים, למדו לנהוג בכל כלי הרכב הגרמניים ולתקנם, עברו קורס צניחה, קורס שפות וקורס מעקב וציתות.

לאחר שנכשל במשימתו הראשונה – ארגון שבטים באיראן כדי שיפעלו מאחורי קווי הסובייטים – הטיל עליו היטלר את המשימה לחלץ את ה"דוצ'ה" (מוסוליני) משבי הכוחות האיטלקיים שהיו נאמנים לממשלה החדשה שפרשה מהברית עם גרמניה.

מבצע החילוץ יצא לדרך ב־12 בספטמבר 1943 לאחר שבועות של עבודת מודיעין מאומצת ונחל הצלחה מרשימה. באמצעות שימוש בדאונים נחת כוח מעורב שכלל את אנשיו של סקורצני וצנחנים של גנרל שטודנט על מדרונו הדרומי של הר גבוה באפנינים (גראן סאסו) שם הוחזק מוסוליני בבית מלון. כוח הפשיטה שיחרר את מוסוליני בלי לאבד אפילו איש אחד והטיס אותו אל היטלר. המבצע הזה הדהים את העולם כולו בתעוזתו ובביצועו החלק והוכיח יותר מכול שכוח קטן ומאומן יכול להשיג את הבלתי אפשרי כמעט באמצעות שימוש בחשיבה יצירתית ולא שגרתית.

מבצע מפורסם נוסף שביצעה יחידתו של סקורצני היה חטיפת בנו של אדמירל הורטי, שליט הונגריה, וכיבוש ארמונו. מטרת המבצע הייתה לחוץ על שליט הונגריה לבל יכנע לבעלות הברית. את הארמון המבוצר כבשו חייליו של סקורצני בלי לירות אפילו ירייה אחת. הכוח נכנס למתחם המוגן של הארמון באמצעות כלי רכב שנסעו באורות מלאים ויצרו רעש רב. המגינים ההמומים נכנעו ללא קרב.

בקרב המפורסם על הבליטה בארדנים הוטל על סקורצני ועל חייליו להסתנן לעורף האויב כשהם לבושים במדים אמריקניים ולזרוע מבוכה ובלבול בקרב חיילי האויב.

חשוב לציין כי צבא גרמניה ביצע פעולות קומנדו עוד לפני הקמת יחידתו של סקורצני. פעולה מפורסמת כזאת הייתה כיבוש מצודת אבן אמאל בבלגיה ב־1940 באמצעות כוח צנחנים של גנרל שטודנט. המצודה הזאת חלשה על מעברים חיוניים שעל נהר המאז ועל תעלת אלברט ונחשבה לבלתי ניתנת לכיבוש. אולם כוח צנחנים בפיקודו של ולטר קוך נחת באמצעות

הריינג'רים באלג'יריה במהלך מלחמת העולם השנייה

יחידת הריינג'רים הוקמה כדי שתשמש כוח פשיטה מובחר בדומה למתכונת של הקומנדו הבריטי

לאחר שכבר הוקמו היחידות האלה לא היה אפשר לעשות בהן שימוש טוב יותר תוך ניצול יתרונותיהן? והאם כאשר עלה הצורך ביחידות כאלה הן אכן נוצלו בצורה הטובה ביותר? כדי לענות על השאלות האלה יש לבחון את הבעיות שניצבו בפני היחידות המיוחדות בצבאות השונים ובגזרות השונות ולראות מה הייתה מידת הצלחתן.

בראש ובראשונה יש לזכור שהייתה התנגדות חזקה בצבא הקונוונציונלי (ובמיוחד בצבא ארצות-הברית) להקמת יחידות של כוחות מיוחדים. הטענה העיקרית שהושמעה הייתה כי אין צורך ב"צבאות פרטיים" כאלה במסגרת צבאית, וכי יחידות הצבא הסדירות מסוגלות להוציא לפועל מבצעים מיוחדים אם יש צורך בכך. למשל גנרל ביל סלים, שהיה מפקד הארמייה ה-14 בבורמה, טען כי "הצבאות הפרטיים" האלה הם מצרך יקר מדי ומבוזבז להחריד.

גנרל סטרונג, מפקד ה-G-2 (המודיעין הצבאי האמריקני) טען כי הקמת כוח צבאי המתמחה בפעילות גרילה היא צעד אווילי וכי הצבא הקונוונציונלי מספיק בהחלט לביצוע פעולות חבלה.²²

הטענות האלה מעידות על חוסר הבנה בסיסי בנוגע ליכולות הטמונות בכוחות האלה. מה שאותם מתנגדים לא הבינו הוא כי כוחות צבא שאינם מאומנים לסוג מסוים של משימות לא יצליחו לבצען על הצד הטוב ביותר. אם היחידות הרגילות יאומנו לבצע משימות מיוחדות, הרי שיאבדו מיכולתן

דאונים על גג המצודה וכבש אותה בפעולת קומנדו מהירה. לאחר מכן זנח גנרל שטודנט את הרעיון של יחידות הרס קטנות והקדיש את כל מאמציו לגיבוש עוצבה המסוגלת לבצע פעולות צבאיות רגילות, אך מגיעה אל יעדיה בדרך האוויר.¹⁷

הוויכוח על נחיצות הכוחות המיוחדים

גם לרוסים היו יחידות מיוחדות שהוקמו באמצעות כוח אדם שנלקח מהצנחנים. היחידות המיוחדות האלה התפתחו במהירות בראשית שנות ה-30, אך התפתחותן הופסקה עם הוצאתם להורג של הגנרלים טוכצ'בסקי ויקיר בהוראת סטלין.¹⁸ תפקידן של היחידות האלה היה לבצע פשיטות ולנהל לוחמת גרילה,¹⁹ אך לאחר פלישת גרמניה לרוסיה הן שימשו בעיקר לסתימת פרצות בחזית המתפוררת ונקרעו לגזרים על-ידי הגרמנים.²⁰

מהאמור לעיל ניתן לראות כי בצבא בריטניה ובצבא גרמניה הייתה הקמת הכוחות המיוחדים כורח המציאות, בעוד שבצבא ארצות-הברית הוקמו היחידות האלה בעיקר מתוך ניסיון לחקות את הצלחותיו של הקומנדו הבריטי עקב הפרסום הנרחב שקיבלו פעולותיו ולא עקב חשיבה יצירתית או תפיסה של הפוטנציאל הגלום ביחידות כאלה.²¹ אין להתפלא אפוא כי כאשר הגיעו היחידות המיוחדות האמריקניות אל השטח, לא נמצא להן שימוש נכון.

שתי שאלות מרכזיות עולות מהסיכום שהובא עד כה: האם

מוסוליני עם קולונל סקורצני לאחר שחרורו (12 בספטמבר 1943)

היטלר הטיל על סקורצני את המשימה לחלץ את ה"דוצ'ה" (מוסוליני) משבי הכוחות האיטלקיים שהיו נאמנים לממשלה החדשה

הקונוונציונלית. יחידות סדירות צריכות להתאמן ללוחמה קונוונציונלית, ואם עולה הצורך במבצעים מיוחדים, הרי שלצורך ביצועם יש להקים יחידות מיוחדות שיתמחו בפעילות מהסוג הזה – פעילות שכוחות הצבא הקונוונציונליים אינם מתאמנים לקראתה ואינם יכולים לבצע אותה בהצלחה.

חשוב לציין כי גם צבא בריטניה הסתייג בתחילה מפעולות מיוחדות וראה בהן – כפי שכתב פעם וינגייט: "פעילות שאינה מותרת לפי כללי המלחמה"²³. וינגייט כתב כי כמה מתוכניותיו והצעותיו לא התקבלו בעין יפה מאחר שלא היו "לפי הספר". טענות נוספות של הצבא היו שיחידות מיוחדות גוזלות את מיטב האנשים מהצבא הקונוונציונלי, החשוב יותר, וגורמות לחלוקה בלתי פרופורציונלית של ציוד ושל משאבים יחסית לגודלן. לטענת הצבא, כוחות

מיוחדים גם גוזלים את תשומת הלב של התקשורת – דבר שגורם עוול לכוחות הלוחמים הרגילים ופוגע במורל שלהם. כיום ברור כי כוחות מיוחדים אכן זוכים להערכה רבה בתקשורת ולהקצאה לא פרופורציונלית של משאבים, אך מדובר ללא ספק בהשקעה כדאית. גם יש לזכור כי יחידות הקומנדו הבריטיות והגרמניות זכו להצלחות על אף שלא קיבלו בתחילה אפילו ציוד בסיסי. אשר לחשיפה בתקשורת, יחידות הקומנדו של בריטניה ושל גרמניה זכו לפרסומן בצדק. זה היה בתקופות שבהן צבאותיהן הסדירים לא זכו להצלחות של ממש, ואילו יחידות הקומנדו גרמו ללא ספק לתחושת גאווה בקרב שאר החיילים והאזרחים שהרגישו כי למרות הכול יש מי שמכה באויב בהצלחה.

ההתנגדות ליחידות המיוחדות בתוך הצבא הקונוונציונלי נמשכה גם לאחר שאלה כבר הוקמו. כך קרה שלעיתים קרובות נמנעו יחידות של הצבא הרגיל להעניק ליחידות המיוחדות סיוע לוגיסטי, ואלה נאלצו להסתמך על משאביהן או לדרוש התערבות מבחוי.

יחידתו של סקורצני, לדוגמה, נלחמה קשות בבירוקרטיה הצבאית כדי להשיג ציוד, אנשים ושטחי אימון מתאימים.²⁴ לפני המבצע בארדנים לא הצליח סקורצני לקבל די מדים ונשק לכל אנשיו לביצוע הפעולה. בתחילת דרכה של יחידתו השלים סקורצני ציוד באמצעות שלל שנלקח מסוכנים בריטים שתפסו חייליו.²⁵ דוגמה מפורסמת להשלמת ציוד כזאת הייתה כאשר אנשיו תפסו סוכן בריטי והכריחו אותו להתקשר לשולחיו ולבקש מהם שייצניחו בעבורו אקדחים עם משתיקי קול. הבריטים נענו לסוכן, ולאנשיו של סקורצני לא נותר אלא לאסוף את השלל.

בעיה מרכזית נוספת שעמדה בפני היחידות המיוחדות הייתה שכאשר הן נשלחו לגזרות השונות, לא ידעו המפקדים בשטח מה לעשות בהן, איך לנצל בצורה הטובה ביותר והם נטו לשלבן בכוחותיהם הקונוונציונליים – מה ששחק עד מאוד את מצבת כוח האדם של היחידות האלה ופגע במורל של אנשיהן. המפקדים בשטח חשבו שהיחידות המיוחדות יוכלו להשלים משימות בהצלחה גדולה יותר מכוחות חי"ר רגילים בגלל המוטיווציה והרמה האנושית הגבוהה של אנשיהן.²⁶ אכזבתם הייתה רבה כאשר התברר להם שהיחידות המיוחדות האלה "לא סיפקו את הסחורה".

צבא ארצות-הברית, לדוגמה, השתמש דרך קבע בכוחותיו המיוחדים כמו בכוחות חיל רגלים רגילים: הריינג'רים שותפו במבצע לפיד באלג'יריה סופחו לדיוויזיית הרגלים ה-1 ופעלו כחיל רגלים רגיל; הגדודים 3 ו-1 של הריינג'רים סופחו לדיוויזיית החי"ר ה-3 ונטבחו באיטליה, ויחידת ה-SSF סופחה לדיוויזיית החי"ר ה-36 משום שזו סבלה ממחסור בכוח אדם. רק בזירת האוקיינוס השקט, תחת פיקודו של מקארתור, ניצל צבא ארצות-הברית את יחידותיו המיוחדות בצורה טובה התואמת את יכולותיהן. הייתה זו הזירה היחידה שבה כוחות מיוחדים לא אולצו לפעול ככוחות חי"ר רגילים.²⁷

הפעלת כוחות מיוחדים במשימות של חי"ר רגיל הוכיחה פעם אחר פעם שלוחמים מעולים, שאומנו היטב למשימות מיוחדות, אינם יכולים לשמש במשימות של חי"ר רגיל. הם לא אומנו לכך ולרוב גם לא צוידו לכך. לראיה: הדיוויזיה הניו-זילנדית שלחמה לצד כוח לאי במערכה על כרתים הצליחה להחזיק בעמדותיה זמן רב יותר.²⁸

יחידת ברנדנבורג דמתה ליחידה של סקורצני והייתה אמורה

לפעול במתכונת דומה תחת פיקודו של המודיעין הצבאי הגרמני (האבוור). בפועל היא שימשה לסתימת פרצות בחזית הרוסית.²⁹ סקורצני ראה בכך בזבוז אדיר של הכשרון האנושי שהיה הגלום באנשים האלה, ובעקבות לחץ שהפעיל הם הועברו מאותה היחידה ליחידתו.

כפי שצוין לעיל, הפעלת יחידות מיוחדות כדי שישמשו תחלופה לכוחות חי"ר רגילים ממיטה בדרך כלל אסון על היחידות האלה, שכן אין הן מאומנות ללחימה קונוונציונלית. התוצאה היא שהיחידות המיוחדות נשחקות במהירות בלחימה בחזית, ומאחר שזמן הכשרתן ארוך מאוד, אין למעשה ליחידות האלה תחליף, וכאשר כבר נזקקים להן למטרות שלשמן הוקמו, הן לעיתים כבר שחוקות מכדי לבצען. וחמור מכך: מפקדי הצבא רואים את ביצועיהן הירודים של היחידות המיוחדות בחזית, וערכן יורד בעיניהם עד כי הם מעלים שוב את התהייה אם יש כלל צורך ביחידות המיוחדות האלה. במילים אחרות: ניצול לא נכון של יחידות מיוחדות על ידי המפקדים בשטח מוכיח כביכול את טענתם כי כוחות רגילים יכולים לבצע את המשימות לא פחות טוב מהיחידות המיוחדות. אך ברור שאין זו המציאות, שהרי יחידות לוחמות – מובחרות ככל שיהיו – לא יצליחו לבצע בהצלחה משימות שהן לא אומנו לבצען.

הפעלת יחידות מיוחדות כדי שישמשו תחלופה לכוחות חי"ר רגילים ממיטה בדרך כלל אסון על היחידות האלה, שכן אין הן מאומנות ללחימה קונוונציונלית

הפעלה לא נכונה של יחידות מיוחדות או אי-הפעלתן כלל נובעת לעיתים מבלבול בשרשרת הפיקוד. למשל הגדודים A ו-D של כוח לאי נשאר באלכסנדריה במשך תקופה ארוכה בלא כל תעסוקה, משום שמפקדם לא היה בשטח, ולא היה ברור תחת פיקודם של מי הם נמצאים.

הישיג היחידות המיוחדות

על אף הבעיות שצוינו לעיל השיגו הכוחות המיוחדים בצבאות השונים הישיגים לא מבוטלים. עם זאת היו להם גם כישלונות. אין ספק כי הפעולות הראשונות של הקומנדו הבריטי באירופה תרמו למורל הלוחמים והאזרחים בבית והראו להם כי ניתן להלום בצבא גרמניה הבלתי מובס לכאורה. פעולות הקומנדו בנורווגיה והחשש שהן עוררו מפני פלישה גדולה יותר גרמו לגרמנים לשלוח לשם תגבורות. אלה נשארו שם גם כשהיו נחוצות ביותר בגזרות אחרות.

בגזרת המזרח התיכון היה צבא בריטניה זקוק נואשות לפסק זמן כדי לתגבר את כוחותיו ולהתאושש לקראת המתקפה המקיפה נגד רומל. פעולות ה-SAS הפריעו לגרמנים בהכנותיהם וגרמו להם לבזבז כוח אדם ומשאבים ברדיפה אחריהם. רומל רשם ביומנו כי יחידת ה-SAS שפעלה בגזרתו הזיקה לגרמנים יותר מכל יחידה בריטית אחרת בעוצמה דומה.³⁰ היחידה הזאת – נוסף על הישיגיה בהשמדת מטוסי אויב, שדות תעופה, מצבורי

תחמושת ודלק – תרמה רבות לפגיעה מורלית קשה בחיילים האיטלקים והגרמנים.³¹ פעולותיה של SAS גרמו לאיטלקים ולגרמנים לחוש לא בטוחים גם כשהו מאות קילומטרים מאחורי קווי החזית שלהם, מנעו מהם שימוש בכבישים בשעות הלילה כך שהיו חשופים להתקפות מטוסים בשעות היום ואף אילצו את רומל להסב גייסות להגנה על העורף שלו. לקראת מתקפת אל-עלמיין נאלץ רומל להסיט פטרולים מזוינים מהחזית בשביל לחפש אחר כוחות SAS,³² והוא אף הזעיק כוח מיוחד מגרמניה לשם כך.³³ (אשר בסופו של דבר אכן לכד את סטרלינג). בתשדורות שקלט שירות המודיעין של הארמייה ה-8 נשמעו כמה ממפקדי המשנה של רומל כשהם מביעים את דאגתם החמורה מפעילותה של SAS ומ"מפקד הרפאים" של היחידה המערערים את רוחם של החיילים.³⁴

SAS זכתה להערכה לא רק בפעילותה באפריקה. על פעילות היחידה בצרפת לפני הנחיתה בנורמנדיה כתב לוטננט-גנרל בראונינג (מפקד הכוחות המוטסים במשרד המלחמה הבריטי) כי פילדמרשל מונטגומרי וחבריו מרגישים בשדה את תוצאות פעולותיה של היחידה. הוא אף ציין שבמשרד המלחמה העריכו כי פעילותה של SAS החישה את התפוררות הארמיות ה-7 וה-15 של הגרמנים יותר מכל פעולה אחרת של הצבא.³⁵

לצינדיטים של וינגייט הייתה תרומה מכרעת לחיזוק המורל של הצבא הבריטי.³⁶ מבצעם היה ההצלחה הראשונה ביבשה נגד היפנים והראה כי ניתן להביס את היפנים גם בג'ונגלים. צ'רצ'יל העריך מאד את וינגייט ואת תרומת יחידתו לניצחון על היפנים, ובחלופת המכתבים בינו לבין הנשיא רוזוולט היללו השניים את וינגייט ואת המבצע שהוציא לפועל.³⁷ לאחר מותו של וינגייט הספיד אותו צ'רצ'יל ואמר עליו כי היה "גאון שעשוי היה להיות איש חורץ גורלות".³⁸ גנרלים יפנים הודו כי התקיפות של וינגייט גרמו להם לנטוש את בורמה – צעד שמשמעותו הייתה זניחת התוכנית האסטרטגית שלהם באותה הזירה.³⁹ השפעה רבה הייתה גם לסקורצני וליחידתו אשר גרמו לסנסציה עולמית כאשר שיחררו את מוסוליני וכבשו את ארמונו של אדמירל הורטי. בקרב על הבליטה בארדנים הצליח סקורצני לזרוע דמורליזציה בקרב הגייסות האמריקניים. חיילים מיחידתו התחפשו לחיילים אמריקנים, החליפו שלטי דרכים והפיצו דיסאינפורמציה הרחק מהחזית. הנזק שהם חוללו היה כה גדול עד כי מאות חיילים אמריקנים הוקצו לאיתור החיילים הגרמנים המחופשים ועצרו בין היתר גם חיילים אמריקנים כשרים למהדרין.

הצנחנים הגרמנים שכבשו את מצודת אבן אמאל בפעולת קומנדו גרמו להיטלר קורת רוח רבה.⁴⁰ בפעולה הזאת הצליח צבא גרמניה לשבש את כל התוכנית האסטרטגית להגנת צרפת באמצעות כיבושו של מה שנחשב באותה התקופה למבצר החזק ביותר בעולם. למבצע הזה הייתה גם השפעה פסיכולוגית עצומה על הצרפתים בכך שהוא שיתק את רצון הלחימה שלהם.⁴¹ הריינג'רים בגזרת האוקיינוס השקט הוציאו לפועל מבצע לא פשוט בשחררם 500 שבויים מבית כלא שמור היטב מאחורי קווי אויב באבודות אפסיות.

ניתן לראות שאת ההצלחות המרשימות ביותר נחלו היחידות המיוחדות בגזרות שבהן הייתה להם יד כמעט חופשית

לוחמי קומנדו בריטים מחפים באש על צליחת חבריהם את הריין

בבואנו להעריך את תרומת היחידות המובחרות במלחמת העולם השנייה יש לזכור שבמקרים רבים הן הופעלו בצורה לא נכונה - בחזית לצד הכוחות הקונוונציונליים

הפסיכולוגיה והפיזיות ואם באמצעות הסחת תשומת ליבו של הכוח העיקרי של האויב ופיצול כוחותיו.

שדה הקרב המודרני נפרס על שטחים עצומים, והתלות באספקה סדירה - ובכלל זה של חלפים לכלי הרכב שבחזית - הולכת וגדלה. יחידות מיוחדות יכולות לפגוע בקווי האספקה של האויב בעורפו ובכך לשתק את הכוחות שבחזית. ההתפתחויות הטכנולוגיות של השנים האחרונות מאפשרות ליחידות המיוחדות להפוך לקלות יותר, לניידות יותר ועם זאת למפעילות עוצמת אש גדולות יותר - מה שמאפשר להן לחולל נזק רב יותר. שתי מלחמות המפרץ הוכיחו היטב את הטענה הזאת.

במלחמת העולם השנייה רווחה התפיסה שלפיה לא ניתן להפעיל כוחות מיוחדים בעת שמנהלים קרב הגנה בגלל המחסור בכוחות סיוע. התפיסה הזאת - כך התברר בסופו של דבר - הייתה מוטעית.

וינגייט הוכיח כי יחידות מיוחדות יכולות לפעול בעורף האויב ולגרום שם נזק לא מבוטל בלי שום קשר למצבו של הכוח העיקרי שבחזית. הישגיו של וינגייט חוללו מהפכה באופן שבו תפסו את היחידות המיוחדות, שכן הוא הוכיח כי אלה יכולות לפעול בצורה עצמאית מעבר לקווי האויב בלא סיוע ארטילרי. מלחמת העולם השנייה הבהירה יותר מכול כי יחידות מיוחדות המופעלות במשימות שלמען נוצרו יכולות לתרום רבות למהלך המלחמה ללא תלות בכוחות אחרים. ניצול נכון של הכוחות האלה - כך התברר - יכול לגרום נזק כבד לאויב בלי שהמפקדים

לפעול ובגזרות שבהן המפקדים הבינו את הפוטנציאל הגלום בהן והיטיבו לנצלן. ההצלחות האלה הושגו למרות המחסור בציווד ובכוח אדם שממנו סבלו כל היחידות האלה, ואף שרובן נחשבו לנטע זר בנוף הצבאי.

נראה אפוא שאת ההצלחות ואת הכישלונות יש לזקוף במיוחד למפקדים השונים. גם צ'רצ'יל וגם היטלר הבינו את הפוטנציאל הגלום ביחידות כאלה וביכולתן לסחוף את כל הצבא אחריהן בהצלחותיהן, ולכן הם לחצו להקמתן.

אך אין זה מספיק שהקברניטים מבינים את הפוטנציאל הגלום ביחידות כאלה. החשוב מכול הוא שגם המפקדים בשטח יבינו זאת ויאפשרו ליחידות המיוחדות לממש את הפוטנציאל הגלום בהן. למשל, זירת האוקיינוס השקט הייתה היחידה שבה לא הפעילו האמריקנים את היחידות המיוחדות שלהם בתפקידי חי"ר רגילים, ולכן רק בזירה הזאת השיגו היחידות המיוחדות של ארה"ב הישגים של ממש. ניתן לזקוף זאת לזכותם של המפקד בשטח, גנרל

מקארטור, ושל מפקד הארמייה ה-6, גנרל וולטר קרוגר, שבתפיסתם את הפוטנציאל הגלום ביחידות המיוחדות הקדימו בהרבה את חבריהם המפקדים בגזרות האחרות.⁴² אין לייחס זאת למחסור בכוח אדם שהיה באירופה, משום שגם גנרל קרוגר סבל מאבדות כבדות וממחסור בכוח אדם, אך למרות זאת הוא לא התפתה להשלים את החסר באמצעות הריינג'רים כפי שעשו עמיתיו באירופה.⁴³

עם זאת לא רק מפקדים בכירים אשמים באי-ניצולן של היחידות המיוחדות. לעיתים הרבה היה תלוי דווקא במפקדי היחידות המיוחדות. המוצלחים שבהם היו יצירתיים וכריזמטיים ולא חששו לצאת נגד הממסדים הצבאיים כדי לקדם את רעיונותיהם. כאלה היו סטרלינג, וינגייט וסקורצני.

הצלחותיהן המבצעיות של היחידות המיוחדות הפכו אותן גם לחיקוי בעבור שאר הכוחות הלוחמים ושימשו השראה גם לעורף בכך שהראו לאזרחים כי ניתן לפגוע באויב גם כאשר המצב נראה חסר תקווה.

יחידות מיוחדות המופעלות בצורה נכונה הן הרבה יותר מכוח שתפקידו מתמצה בהתשת האויב ובהעסקתו כדי להקל על הכוחות העיקריים. תפקידן הוא בראש ובראשונה לסייע להשיג ניצחון בשדה המערכה. כפי שכתב לידל-הארט: "ככל שישגדל הכוח המופעל בתכליתיות להסחת האויב, כך יגדל סיכויו של הריכוז להשיג את מטרתו".⁴⁴ יחידות מיוחדות המופעלות בצורה נבונה ומושכלת יכולות לתרום תרומה מכרעת לניצחון של הכוח העיקרי - אם באמצעות העסקת האויב והתשתו

בשטח יצטרכו לחשוש מהצורך לפצל את כוחם העיקרי ולפגוע בחזית העיקרית.

אין להסיק מסקנות מוטעות מפירוקן של היחידות האלה לאחר המלחמה. כפי שראינו לעיל, ברוב המקרים לא עשו הצבאות שימוש מושכל ביחידות האלה, ולכן הם נטו להפחית עד מאוד את ערך תרומתן למהלך המלחמה. הצבאות שנאלצו לקצץ בסדרי הכוחות שלהם לאחר המלחמה בחרו לפרק את היחידות שלא תאמו את הדוקטרינה הצבאית השלטת של התנגשות בין מסות גדולות של כוחות משוריינים – דוקטרינה ששלטה לאחר מלחמת העולם השנייה ובראשית ימיה של המלחמה הקרה.⁴⁵ אבל פירוק היחידות המיוחדות הותיר חלל שהצבא הקונוונציונלי התקשה להתמודד עימו, והוא נאלץ להקים את היחידות האלה מחדש כמה שנים לאחר תום המלחמה. פירוק היחידות האלה רק הראה עד כמה יש צורך בהן בשדה הקרב העתידי.

בבואנו להעריך את תרומת היחידות המובחרות במלחמת העולם השנייה יש לזכור שבמקרים רבים הן הופעלו בצורה לא

ברוב המקרים במלחמת העולם השנייה לא עשו הצבאות שימוש מושכל ביחידות המיוחדות, ולכן הם נטו להפחית עד מאוד את ערך תרומתן למהלך המלחמה

נכונה – בחזית לצד הכוחות הקונוונציונליים – וכי ניתן לעמוד על ערכן רק מתוך המבצעים שבהן הן הופעלו בצורה נכונה, במבצעים שלשמם הן נבנו ונועדו.⁴⁶

היטיב לסכם את עתידם של הכוחות המיוחדים אחד ממפקדי הקומנדו המוכשרים והפוריים ביותר במלחמת העולם השנייה, אוטו סקורצני:

מלחמת עולם נוספת תקדם את אסטרטגיית המרחבים העצומים. חזיתות ארוכות, מקושרות, לא תהיינה בנמצא. נצטרך לחשוב ואף לדבר במונחים שבהם נמצא כל אחד בקו החזית. הגנרל יהיה שותף לסכנות הטוראי שבשוחת השועל, והקרב יתחולל באותה מידה סביב שניהם. פירושו של דבר שמבצעים אסטרטגיים בכוחות מצומצמים יוכלו למלא תפקיד ראשי. התפקיד הזה אף עשוי להיות מכריע.

בין הזירות הראשיות יהיה מקום נרחב למכות בזק, העשויות להפוך את קערת היריב הנע לאיטו. במרוצת מלחמת העולם האחרונה נרתעו המטות הכלליים ממה שנתכנה בפיהם עריכת הצגות צדדיות. במלחמה הבאה יחפשו בכל אתר הזדמנות לכך, אם ירצו בניצחון.

ואין זה הכול. באמצעות הכנסתן למשחק של שיטות אשר עוד לא נוסו במלואן עשויה המלחמה הבאה להסתיים עוד טרם החלה. אל תפרשו את דברי שלא כהלכה, רבותיי, אינני מתכוון לאמצעים החדישים להשמדה הדדית שיצרו המעצמות הגדולות. אני מתכוון לכלי היחיד שלעולם לא ניתן יהיה לאמוד אותו, לנשק הסודי – האדם.⁴⁷

הערות

1. פרדיננד מיקשה, "עתיד המבצעים המוטסים", **צקלון**, גיליון 6, 1980, עמ' 16
2. מייג'ור פרדי סטבס, מייג'ור דיוויד שלכטר, "כוחות מיוחדים עדיין ישימים?" **צקלון**, גיליון 6, 1980, עמ' 41
3. סא"ל בני מ', "כוחות מיוחדים", **מערכות**, 297, 1985, עמ' 5
4. **שם**
5. Messenger Charles, **The Middle East Commandos**, England, Redwood Burn Limited, 1988, p. 8
6. **שם**, עמ' 102
7. תמיר אשל (עורך), "סיירות", **רומח**, 22, 1989, עמ' 48
8. **שם**, עמ' 265
9. **שם**, עמ' 279
10. Ian Wellsted, **S.A.S. With The Maquis**, London, Greenhill Books, p. 25
11. **שם**, עמ' 122
12. Adams Thomas K., **US Specail Operations Forces in Action**, Portland Oregon, Frank Cass Publishers, 1998, p. 31
13. Alfred Paddock, **U.S. Army Special Warfare**, Kansas, University Press of Kansas, 2002, p. 24
14. לויטננט-קולונל ג'ון גאלבין, **היורדים לקרב**, תל-אביב, הוצאת מערכות, 1972, עמ' 143
15. Otto Skorzeny, **Skorzeny's Special Missions**, London, Greenhill Books, 1957. p. 31
16. **שם**, עמ' 33
17. כתריאל בן-אריה, "ראשיתם של גייסות מוטסים", **מערכות**, 258–259, 1977, עמ' 54
18. **שם**, עמ' 52
19. **שם**
20. גאלבין, **שם**, עמ' 79
21. סטיב שוורץ, **התפתחות הכוחות המיוחדים בצבא ארה"ב**, עבודת גמר לתואר שני בחוג ללימודי ביטחון, אוניברסיטת תל-אביב, 1998, עמ' 71
22. פדוק, **שם**, עמ' 27
23. אברהם עקביה, "אורד וינגייט", **מערכות**, 286, 1983, עמ' 82–88
24. סקורצני, **שם**, עמ' 32
25. **שם**, עמ' 33
26. סטיב שוורץ, **שם**, עמ' 70
27. **שם**, עמ' 58
28. סא"ל בני מ', **שם**
29. סקורצני, **שם**, עמ' 36
30. וירג'יניה קואלס, **מפקד הרפאים**, תל-אביב, מערכות, 1958, עמ' 11
31. **שם**
32. **שם**, עמ' 313
33. **שם**, עמ' 335
34. **שם**, עמ' 319
35. יאן ולסטד, **שם**, עמ' 221
36. אברהם עקביה, **שם**, עמ' 88
37. וינסטון ס' צ'רצ'יל, **מלחמת העולם השנייה**, תל-אביב, הוצאת עם וספר, 1956, כרך חמישי, עמ' 458
38. **שם**
39. סטיב שוורץ, **שם**, עמ' 65
40. צבי יקותיאל, "אבן אמאל – האיגוף האנכי שהביא למפנה אסטרטגי", **מערכות**, 301–300, דצמבר 1985, עמ' 68–72
41. **שם**
42. סטיב שוורץ, **שם**, עמ' 59
43. **שם**
44. ב"ה לידל-הארט, **אסטרטגיה של גישה עקיפה**, תל-אביב, **מערכות**, 1956, עמ' 336
45. סטיב שוורץ, **שם**, עמ' 72
46. צ'רלס מסנג'ר, **שם**, עמ' 168
47. גאלבין, **שם**, עמ' 147

